

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ПСИХОЛОГІЯ

Робоча програма
для студентів усіх спеціальностей
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

УДК 159.9(07.034)

П86

Укладачі: В. М. Лугова
Н. А. Мажник
С. М. Голубєв

Затверджено на засіданні кафедри економіки та соціальних наук.
Протокол № 3 від 10.10.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Психологія : робоча програма для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. В. М. Лугова, Н. А. Мажник, С. М. Голубєв. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 50 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій і семінарських (практичних) занять, матеріал для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня.

УДК 159.9(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2018

Вступ

Особливості сучасного етапу розвитку суспільства обумовлюють необхідність поліпшення психологічної підготовки сучасних спеціалістів. Психологія являє собою науковий напрям, що розглядає і вивчає об'єктивні, реальні психічні явища і факти; виявляє особливості, закономірності побудови та розвитку психіки, функціонування її механізмів. Психологія дозволяє студентам знайти відповіді на деякі важливі питання, допомагає зрозуміти закони мислення, формування інтелекту, пізнати сутність і сенс життя та його цінність. Вона сприяє більш ефективній взаємодії з навколишнім світом, вказує на особливості кожної людини та підказує засоби, що допомагають подоланню негативних її рис. Вивчення основ психології сприятиме підвищенню ефективності власної професійної діяльності, допоможе найповніше використовувати особистісний потенціал людини, налагоджувати стосунки між членами колективу.

Для вирішення практичних завдань, що постають у різних сферах суспільного життя, необхідно залучати потенціал психології. Динамічний розвиток ринку психологічних послуг, а саме створення психологічних служб, мають нагальну потребу в надійних знаннях про особистість та її розвиток. Тому закономірною є зацікавленість теоретичними та практичними розробками психологічної науки.

Навчальна дисципліна "Психологія" є вибірковою дисципліною, що обирається в межах пакету соціально-психологічних дисциплін.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: денна – 5, заочна – 6	Галузь знань: всі	Варіативна	
		Рік підготовки	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: всі	2-й	2-й
		Семестр	
Загальна кількість годин: денна – 150, заочна – 180	Освітній ступінь: перший (бакалаврський)	3-й, 4-й	3-й, 4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 5	Освітній ступінь: перший (бакалаврський)	32 год	6 год
		Практичні, семінарські	
		32 год	12 год
		Самостійна робота	
		86 год	162 год
		Вид контролю	
Диференційований залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 74,4 %;

для заочної форми навчання – 11,1 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни "Психологія" є формування психологічної компетентності в майбутнього фахівця, що визначатиме його професійну спроможність і сприятиме формуванню професіоналізму в продовж життя.

Для досягнення зазначеної мети вирішуються такі **завдання**:

забезпечення наукового розуміння студентами основ психологічних явищ, їхнього прояву та впливу на життя й діяльність людей;

формування установок на самовдосконалення та самореалізацію;

формування психологічного мислення, культури спілкування й поведінки;

здійснення психологічної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Об'єктом навчальної дисципліни є психіка людини.

Предметом навчальної дисципліни є закони, закономірності, механізми функціонування та розвитку психіки як особливої форми життєдіяльності.

Пререквізити: вивчення дисципліни "Психологія" ґрунтується на знаннях шкільної програми з "Біології".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має:

знати:

основні терміни та поняття психології;

основні закономірності функціонування психічних процесів, станів і властивостей;

методики визначення психічних властивостей людини;

закономірності формування й розвитку особистості;

технології діагностики індивідуально-психічних особливостей людини;

психологічні концепції теорії діяльності та її основні компоненти;

закономірності формування міжособистісних стосунків і процесу спілкування;

вміти:

враховувати основні психічні, соціально-психологічні та психофізіологічні прояви особистості в повсякденному житті й у професійній сфері;

давати психологічну характеристику особистості;

пояснювати власні психічні стани;

володіти найпростішими засобами психічної саморегуляції;

налагоджувати міжособистісні стосунки в колективі і повсякденному житті;

формулювати та вирішувати практичні психологічні проблеми в повсякденному житті й у колективі.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведена в табл. 2.1.

Структуру складових професійних компетентностей і їхнє формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в Додатку А.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення
навчальної дисципліни**

Шифр	Назва компетентності	Складові компетентності
ПС-1	Здатність визначати та грамотно використовувати науковий апарат та основні категорії психології	здатність до розуміння цілей і завдань психологічної підготовки фахівця
		здатність оперувати основними поняттями та категоріями психології
		здатність враховувати основні психічні, соціально-психологічні та психофізіологічні прояви особистості у професійній діяльності та життєдіяльності
ПС-2	Здатність проводити аналіз психічних станів, процесів і властивостей особистості	здатність обирати та застосовувати методи дослідження психологічних станів, процесів і властивостей особистості
		здатність пояснювати власні психічні стани та застосовувати найпростіші засоби психічної саморегуляції
		здатність визначати власні психічні властивості та застосовувати найпростіші засоби психічної самокорекції
ПС-3	Здатність до розуміння й урахування особливостей структури особистості та її розвитку	здатність обирати та застосовувати методи психодіагностики особистості та дослідження власного "Я"
		здатність визначати тип власної особистості та пояснювати на цій основі свою поведінку й стилі діяльності
		здатність до розуміння механізмів психічного розвитку та їхнє застосування в практичній діяльності
ПС-4	Здатність до розуміння видів і структури діяльності. Вміння будувати стосунки з урахуванням поведінкових особливостей людей	здатність обирати та застосовувати психологічні методи дослідження індивідуальних особливостей діяльності
		здатність обирати та застосовувати психологічні методи дослідження індивідуальних особливостей спілкування й оцінювання міжособистісних стосунків
		здатність до саморегуляції у процесі діяльності та спілкування

Примітка. ПС – психологія

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Психіка, форми її вияву та властивості

Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки.

1.1. Психологія як наука.

Психологія як наука, її об'єкт, предмет і завдання. Принципи психології. Понятійно-категоріальний апарат науки. Методи психології.

1.2. Історія розвитку психології.

Етапи становлення та розвитку психології. Характеристика основних концепцій психології.

1.3. Галузі психології.

Зв'язок психології з іншими науками. Галузі психології.

Тема 2. Психіка та її розвиток

2.1. Сутність та особливості психіки.

Сутність психіки. Функції психіки. Механізм психіки. Гіпотези про походження психіки. Рівні розвитку психіки живих організмів. Розвиток психіки людини.

2.2. Фізіологічні основи психіки.

Будова нервової системи. Можливості людського мозку. Функціональна асиметрія мозку й індивідуальні психофізіологічні особливості людини. Функції мозку та вікові особливості. Основні типи організації мозку.

Тема 3. Форми вияву психіки: психологічні процеси, стани та властивості

3.1. Психологія пізнавальних процесів: відчуття, сприймання, пам'ять, мислення.

Сутність процесу відчуття. Фізіологічні основи відчуттів. Види відчуттів. Основні властивості, характеристики та закономірності відчуттів. Сутність процесу сприймання. Основні характеристики сприймання. Види сприймання. Ілюзії сприймання. Спостереження та спостережливість. Сутність процесу пам'яті. Види пам'яті. Процеси й закономірності пам'яті. Продуктивність пам'яті. Методи розвитку пам'яті. Сутність процесу мислення.

Основні властивості мислення. Функції мислення. Змістовні й операційні компоненти мислення. Види мислення. Творче мислення. Якості мислення. Мова і мовлення. Функції мови. Види мови. Уявлення як психічний процес. Функції уяви. Види уяви. Увага. Характеристики уваги. Види уваги.

3.2. Характеристики емоційно-вольових процесів.

Сутність емоцій. Класифікація емоцій. Функції емоцій. Основні форми психічних станів. Сутність почуттів. Види почуттів. Сутність і ознаки волі. Функції волі. Вольові якості.

3.3. Психічні властивості особистості.

Темперамент як біологічний фундамент особистості. Властивості темпераменту. Головні компоненти темпераменту. Типи темпераменту. Поняття "характер особистості". Компоненти характеру. Основні положення теорії акцентуації особистості К. Леонгарда. Здібності. Види здібностей. Рівні розвитку здібностей.

Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий

4.1. Свідомість як рівень психічного відображення.

Свідомість як продукт суспільно-історичного розвитку людства. Рівні свідомості. Характер процесу усвідомлення. Психічний механізм процесу усвідомлення.

4.2. Змінені стани свідомості.

Сутність змінених станів свідомості. Види змінених станів свідомості. Сон. Штучно викликані змінені стани свідомості.

4.3. Несвідоме як специфічна функція людської психіки.

Несвідоме, його сутність. Неусвідомлювані механізми свідомих дій. Неусвідомлювані збудники свідомих дій. Надсвідомі процеси.

Змістовий модуль 2.

Особистість, її діяльність і поведінка

Тема 5. Особистість, структура особистості

5.1. Понятійний апарат теорії особистості.

Поняття про індивіда, людину, особистість, індивідуальність, універсум. Чинники та критерії зрілої особистості.

5.2. Теорії особистості.

Фрейдизм і неофрейдизм. Аналітична теорія особистості. Гуманістичні теорії особистості. Когнітивна теорія. Поведінкові теорії особистості.

5.3. Психологічна структура особистості.

Різні точки зору на структуру особистості. Соціально й біологічно обумовлені підструктури особистості.

Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція"

6.1. Розвиток особистості.

Особливості процесу розвитку. Ключові питання психології розвитку. Теорії розвитку особистості.

6.2. "Я-концепція".

Сутність "Я" особистості. Структура Я-концепції. Становлення індивідуального "Я". Самосвідомість та Я-концепція. Роль Я-концепції у житті людини. Порушення самосвідомості.

6.3. Психологічний захист.

Поняття "психологічний захист", його сутність. Психологічний захист як система охорони власної "Моделі Світу" (за О. В. Літягіною) Сучасні підходи до трактування механізмів психологічного захисту. Роль механізмів психологічного захисту в житті людини. Види та сутність механізмів психологічного захисту. Особливості прояву психологічного захисту залежно від віку, статі й особливостей темпераменту.

Тема 7. Діяльність як форма активності особистості

7.1. Сутність і види діяльності.

Зміст поняття "діяльність". Ознаки й суттєві характеристики діяльності. Види діяльності. Спілкування, гра, навчання, праця. Провідна діяльність і розвиток особистості.

7.2. Структура діяльності.

Основні компоненти діяльності: мотив, ціль, методи й засоби, процес, результат. Роль мотивації у спонуканні до діяльності. Компоненти діяльності: дія, вчинок, операція, вміння, навик, звичка.

7.3. Творчість як особливий вид діяльності.

Творчий процес як особливий різновид діяльності. Етапи творчої діяльності. Творчість і креативність.

Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки

8.1. Загальні характеристики спілкування.

Сутність і характеристики процесу спілкування. Модель спілкування. Процес спілкування. Види спілкування. Функції спілкування.

8.2. Ефективність спілкування та міжособистісні стосунки.

Потреби спілкування. Моделі комфортного та дискомфортного психологічного спілкування. Ефективність і комунікативні бар'єри спілкування. Засоби спілкування: вербальні та невербальні.

8.3. Конфлікт як форма міжособистісних стосунків.

Психологічна характеристика конфліктів. Види конфліктів. Структура конфліктної ситуації. Функції конфлікту. Методи подолання конфліктної ситуації.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни й формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			у тому числі			
		лекційні	практичні	СРС	усього	лекційні	практичні	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Психіка, форми її вияву та властивості								
Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	18	4	4	10	19,5	0,5	1	18
Тема 2. Психіка та її розвиток	9	2	2	5	19,5	0,5	1	18
Тема 3. Форми вияву психіки: психологічні процеси, стани і властивості	45	10	10	25	38	2	4	32

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий	18	4	4	10	19,5	0,5	1	18
Разом за змістовим модулем 1	90	20	20	50	96,5	3,5	7	86
Змістовий модуль 2. Особистість, її діяльність і поведінка								
Тема 5. Особистість, структура особистості	20	4	4	12	25	1	2	22
Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція"	20	4	4	12	19,5	0,5	1	18
Тема 7. Діяльність як форма активності особистості	10	2	2	6	19,5	0,5	1	18
Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки	10	2	2	6	19,5	0,5	1	18
Разом за змістовим модулем 2	60	12	12	36	83,5	2,5	5	76
Усього годин	150	32	32	86	180	6	12	162

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їхні виступи, активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються у процесі накопичення підсумкових балів із цієї навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Психіка, форми її вияву та властивості			
Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий	Тема семінарського заняття: "Змінені стани свідомості" 1. Спонтанно виникаючі змінені стани свідомості. 2. Входження в змінені стани свідомості в процесі психічної регуляції та саморегуляції. 3. Входження в змінені стани свідомості за допомогою психоактивних речовин. 4. Техніки маніпулювання свідомістю	2	Основна: [2 – 4; 9]. Додаткова: [15]

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни й формує вміння та навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Перелік тем практичних занять за дисципліною "Психологія" наведено у табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Психіка, форми її вияву та властивості	Завдання 1. Дискусія: "Життєва й наукова психологія їхні відмінності та взаємовідносини". Застосування проєктивних методик	2	Основна: [1; 3; 4; 6]. Додаткова: [15; 16; 17]
	Завдання 2. Створення графічного образу психології у системі інших наук. Дискусія	2	Основна: [1; 3; 4; 6]. Додаткова: [15]
	Завдання 3. Діагностика типу мислення й функціональної асиметрії мозку із застосуванням методик: тепінг-тест, тест на визначення домінуючої півкулі, тест П. Торранса та С. Рейнольдса, тест Павлова	2	Основна: [1; 2; 6; 7; 8]. Додаткова: [15; 16; 20]
	Завдання 4. Психологічні методи дослідження відчуттів і сприйняття. Застосування психологічних методик пасивного й активного дотику, визначення яскравості-чіткості уявлень, визначення провідної перцептивної модальності, тест на увагу	2	Основна: [1; 2; 4; 6; 9]. Додаткова: [11; 15; 16; 20]
	Завдання 5. Психологічні методи дослідження пам'яті, мислення й уяви. Застосування психологічних методик: "Піктограми", "Смислова пам'ять", визначення типу мислення й рівня креативності, тест креативності Е. Е. Тунік, реєстр стилю інформаційного засвоєння	2	Основна: [1; 3; 4; 6]. Додаткова: [15; 16; 20]
	Завдання 6. Психологічні методи дослідження емоційно-вольової сфери особистості. Проведення досліджень із застосуванням методик: САН (самопочуття, активність, настрої), "Емоційна спрямованість", методики експрес-діагностики В. В. Бойко	2	Основна: [1; 3; 4; 6]. Додаткова: [15; 16; 20]

1	2	3	4
	Завдання 7. Психологічні методи дослідження спрямованості особистості. Проведення досліджень із застосуванням методик: діагностики спрямованості особистості Б. Басса, діагностики інтерактивної спрямованості особистості Н. Є. Щуркової, діагностики соціально-психологічних установок особистості О. Ф. Потьомкіної	2	Основна: [1; 3; 8; 9]. Додаткова: [11; 16; 20]
	Завдання 8. Визначення темпераменту й акцентуацій характеру. Проведення досліджень із застосуванням методик Г. Айзенка, Я. Стреляу, А. Белова, К. Леонгарда	2	Основна: [1; 2; 7; 9]. Додаткова: [15; 16; 20]
	Завдання 9. Дискусія: "Свідомі і несвідомі психічні процеси". Експрес-опитування	2	Основна: [1; 3; 8; 9]. Додаткова: [11; 16; 20]
	Контрольна робота за змістовним модулем 1 "Психіка, форми її вияву та властивості"		Основна: [1–9]. Додаткова: [11; 15]
Змістовий модуль 2. Особистість, її діяльність і поведінка	Завдання 10. Методи психодіагностики особистості. Проведення досліджень із застосуванням методик: Олдхема-Морріс, п'ятифакторного опитувальника особистості 5PFQ, індивідуально-типологічного опитувальника ІТО	2	Основна: [1; 3; 4; 6; 10]. Додаткова: [11; 13; 16; 20]
	Завдання 11. Дослідження власного "Я" за допомогою психологічних методик: тест-опитувальник самовідношення (В. В. Столін, С. Р. Пантелєєв); дослідження самовідношення (МІС), локуса контролю Дж. Роттера, оцінка рівня домагань Гербачевського, стилю саморегуляції поведінки ЗСПМ. Обговорення результатів у групі	2	Основна: [1; 2; 6; 7]. Додаткова: [13; 16; 20]
	Завдання 12. Дискусія: Зарубіжні теорії "Я-концепції", професійна "Я-концепція"	2	Основна: [2; 5; 6; 10]. Додаткова: [11; 20]
	Завдання 13. Психологічні методи дослідження діяльності. Застосування методик: "Мета-засіб-результат", опитувальник стилів діяльності (LSQ). Обговорення результатів	2	Основна: [2; 4; 6; 9]. Додаткова: [12; 13; 20]

1	2	3	4
	Завдання 14. Психологічні методи дослідження індивідуальних особливостей спілкування й оцінювання міжособистісних стосунків. Дослідження міжособистісної взаємодії в групі та стосунків. Дослідження міжособистісної взаємодії в групі та стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях. Обговорення результатів дослідження	2	Основна: [2; 3; 6; 7]. Додаткова: [13; 14; 16; 20]
	Контрольна робота за змістовим модулем 2 "Особистість, її діяльність і поведінка"	2	Основна: [1–10]. Додаткова: [12–15]
Усього годин		30	

Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їхнім обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання.

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Психіка, форми її вияву та властивості

Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани, особливості

Завдання 1. Психологічні методи дослідження пам'яті.

Мета заняття: сформувати у студентів навички застосування методів дослідження психологічних станів та процесів особистості; уміння досліджувати особливості безпосереднього й опосередкованого запам'ятовування, навички дослідження факторів, що впливають на запам'ятовування матеріалу.

1.1. Оцінювання пам'яті за допомогою методики "Піктограми".

Хід роботи:

1. Виконайте завдання відповідно до поданої інструкції:

Приготуйте листок відповідей для подальшої роботи в формі таблиці 4x4, яка складається із 16 квадратиків зі стороною приблизно 2 см кожен, та пронумеруйте їх, дотримуючись звичного напрямку письма.

Вам буде наведено 16 понять (слів і словосполучень). До кожного необхідно створити невеличкий малюнок, який потрібно розмістити у квадраті за номером, що відповідає номеру поняття. Якість малюнка значення не має, оскільки не перевіряються здібності до малювання. Єдине обмеження – не використовувати букви та цифри.

Стимули-поняття: 1) веселе свято, 2) важка робота, 3) смачна вечеря, 4) хвороба, 5) печаль, 6) щастя, 7) любов, 8) розвиток, 9) розлука, 10) обман, 11) перемога, 12) подвиг, 13) ворожнеча, 14) справедливість, 15) сумнів, 16) дружба.

Через проміжок часу, вказаний викладачем, запишіть поняття-стимули, які були зображені на малюнку та перевірте точність відтворення.

2. Обробіть отримані результати:

а) визначте коефіцієнт успішності запам'ятовування інформації за формулою:

$$K = M / N \times 100,$$

де M – кількість правильно відтворених понять-стимулів, N – 16. Чим більше K наближається до 100%, тим вищим є рівень запам'ятовування інформації;

б) за поданим нижче каталогом типових зразків піктограм визначте ступінь оригінальності чи типовості Ваших малюнків. Наявність декількох (три і більше) оригінальних малюнків вказує на здатність особистості до творчого вирішення поставлених завдань. Під час оцінювання малюнків співвідносьте їх із наведеними описами та ставте у відповідну клітинку позначку Т (типовий) чи О (оригінальний):

Веселе свято – повітряні кульки, прапори, салют, квіти, новорічна ялинка та її атрибути, їжа з алкогольними напоями, музичні інструменти, клоуни, усміхнені люди, карнавальні маски.

Тяжка праця – кирка, молот, лопата, зображення важких предметів (гирі, штанга); зображення людей, які фізично працюють – землекопа, коваля, обличчя з виразом втоми, краплями поту.

Смачна вечеря – зображення їжі з годинником та іншими покажчиками часу (місяць, захід сонця), посуд – тарілки, виделки, ножі; людина, що їсть; міміка задоволення.

Хвороба – людина в ліжку; ліжко, термометр, шприц, червоний хрест, медикаменти, змія над чашею, людина з ознаками хвороби чи інвалідності, надгробок.

Печаль – обличчя з виразом печалі, сльози, надгробок, поза печалі, сумний пейзаж.

Щастя – обличчя з виразом радості, сонце, радісний пейзаж, квіти, дитина, сім'я, весільні обручки; предмети, що відображають добробут – машина, дім, яхта, гроші; люди, які цілуються.

Любов – серце зі стрілою; люди, які цілуються; сонце, квіти, весільні обручки, дитина, два голуби.

Розвиток – спіраль, графік, діаграма; розвиток рослини: пуп'янок-квітка, брунька-листок, паросток; розвиток комах, птахів, людини; сходи; атрибути розумового розвитку – книги; атрибути фізичного розвитку – гантелі, спортивне знаряддя; атлет.

Розлука – люди, які прощаються; зображення транспортних засобів; дорога; перешкоди – річка, прірва; розмежувальна лінія; стрілки, що показують у різні сторони; листи чи листівки.

Обман – лисиця, чотири кулаки, закоханий під годинником, вагітна жінка, людина з розведеними руками; жінка і чоловік, який йде геть; обличчя з печальною мімікою, закреслені гроші, закреслені знаки.

Перемога – прапор, салют, пам'ятник, спортивний п'єдестал, кубок, переможець і переможений, пальці символом "V", радісна людина, суддя піднімає спортсмену руку.

Подвиг – ордена, медалі, пам'ятник, обеліск, нагороджений воїн; солдат, який йде назустріч танку; сцени порятунку на воді, пожежі; космічна ракета.

Ворожнеча – спрямовані або схрещені мечі, перешкода між людьми – огорожа, ріка, прірва; кішка і собака, кішка й мишка, ніж, автомат, пістолет, кулак; люди, які б'ються чи змагаються; міміка, що відображає злобу.

Справедливість – Феміда, щит і меч, терези й меч, зображення суду, тюремні ґрати; книги, що символізують Конституцію чи кодекс законів; людина, що ділить щось порівну; розділені порівну предмети – яблуко, хліб; вісь симетрії; людина, що захищає ображеного; знак рівності.

Сумнів – знак ? чи ?!, обличчя з виразом сумніву – підняті брови; кінетичний вираз сумніву – палець приставлений до лоба, підняті плечі; ромашка – "любить-не любить", роздоріжжя, людина в невизначеній позі.

Дружба – рукостискання; люди, які тримаються за руки; електропилка "Дружба".

3. Напишіть висновок, відмітивши коефіцієнт успішності опосередкованого запам'ятовування. Проаналізуйте неточності, що виникли під час відтворення понять і визначте фактори, що виступили в якості посередників у процесі запам'ятовування. Охарактеризуйте наявність творчого компонента у Ваших піктограмах.

Змістовий модуль 2

Особистість, її діяльність і поведінка

Тема 7. Діяльність як форма активності особистості

Завдання 1. Психологічні методи дослідження діяльності. Застосування опитувальника стилів діяльності (LSQ). Обговорення результатів дослідження.

Мета заняття: сформувати у студентів навички застосування психологічних методів дослідження індивідуальних особливостей діяльності.

Діагностика стилів діяльності (LSQ)

Хід роботи:

1. Уважно прочитайте твердження. Якщо Ви більше згодні, ніж не згодні з якимось твердженням, то поставте напроти нього "плюс". Якщо Ви більше не згодні, ніж згодні – поставте напроти нього "мінус". Обов'язково зазначте кожен пункт (питання) "+" або "-".

1) Я маю чіткі переконання щодо того, що є правильним, а що неправильним, що добре, а що погано.

2) Я часто дію без урахування можливих негативних наслідків.

3) Я маю схильність вирішувати завдання, просуваючись, крок за кроком.

4) Я вважаю, що формальні процедури обмежують людей.

5) Я маю репутацію людини, яка говорить те, що думає, просто й прямо.

6) Я часто знаходжу, що дії, засновані на почуттях, є такими ж розумними, як і дії, засновані на ретельному обмірковуванні й аналізі.

7) Мені подобається такий вид роботи, коли я маю час для ретельної підготовки й виконання.

8) Я часто запитую людей про їхні основні переконання.

- 9) Найбільш істотним є питання, чи працює це на практиці.
- 10) Я активно прагну до придбання нового досвіду.
- 11) Коли я чую про якусь нову ідею або підхід, я негайно починаю працювати над їхнім застосуванням на практиці.
- 12) Я прихильник самодисципліни, наприклад дотримання дієти, виконання регулярних фізичних вправ, підтримання певного режиму дня.
- 13) Я пишаюся тим, що роблю роботу ретельно,
- 14) Найкраще мені працюється з людьми, які мислять логічно й аналітично та менш добре з людьми, які ведуть себе спонтанно й "нераціонально".
- 15) Я дбаю про коректність інтерпретації доступних мені даних та уникаю поспішних висновків.
- 16) Мені подобається приймати рішення обережно, після зважування альтернативних варіантів.
- 17) Нові, незвичайні ідеї мене приваблюють більшою мірою, ніж перевернені на практиці.
- 18) Мені не подобається невпорядкованість чого-небудь, я вважаю за краще систематизування.
- 19) Я дотримуюся встановлених процедур доти, поки вважаю їх ефективними для виконання роботи.
- 20) Мені подобається співвідносити мої дії з деякими загальними принципами.
- 21) У дискусіях мені подобається добиратися до суті.
- 22) Я схильний спілкуватися, дотримуючись дистанції, і підтримувати дещо формальні відносини з людьми на роботі.
- 23) Мені вдається успішно справлятися з новими й різноманітними завданнями.
- 24) Мені подобаються люди, які ведуть себе спонтанно й люблять жарти.
- 25) Я приділяю пильну увагу деталям, перш ніж прийти до якогось висновку.
- 26) Мені важко генерувати ідеї під впливом моменту.
- 27) Я вірю в можливість негайного досягнення суті питання.
- 28) Я обережний і не роблю дуже поспішних висновків.
- 29) Я вважаю за краще мати якомога більше джерел інформації: чим більше даних, тим краща можливість надається для обмірковування – є з чого вибрати.
- 30) Легковажні люди, які до всього ставляться недостатньо серйозно, звичайно дратують мене.

31) Я вислуховую точку зору інших людей, перш ніж самому щось зробити.

32) Я схильний відкрито виражати свої почуття.

33) У дискусіях мені подобається спостерігати за поведінкою інших учасників.

34) Я віддаю перевагу реагувати на події спонтанно та гнучко, а не планувати відповідь заздалегідь.

35) Я схильний захоплюватися технічними прийомами, такими, як системний аналіз, блок-схеми й алгоритми, розгалужені програми, ситуаційне планування тощо.

36) Мене турбує, якщо я маю напружено працювати, щоб укластися в стислі терміни.

37) Я схильний оцінювати ідеї щодо їхнього практичного втілення.

38) Спокійні, вдумливі люди змушують мене відчувати себе ніяково.

39) Мене дратують люди, які діють занадто поспішно.

40) Важливіше користуватися теперішнім моментом, ніж думати про минуле чи майбутнє.

41) Я думаю, що рішення, засновані на вдумливому аналізі всієї інформації, є більш розумними, ніж засновані на інтуїції.

42) Я схильний бути вимогливим до себе та інших і домагатися досконалості в усьому, особливо в роботі.

43) Під час обговорень я зазвичай пропоную безліч несподіваних, стихійних ідей.

44) На нарадах я висуваю практичні, реалістичні ідеї.

45) Часто правила існують для того, щоб вони порушувалися.

46) Я віддаю перевагу віддалитися від ситуації і розглянути всі перспективи.

47) Я вмю бачити невідповідності та слабкості в аргументах, що наводяться іншими людьми.

48) Загалом я більше говорю, ніж слухаю.

49) Часто я бачу кращі, більш практичні способи виконання чого-небудь.

50) Я думаю, що великі письмові доповіді слід скоротити, залишивши основні тези.

51) Я вважаю, що раціональне, логічне мислення сьогодні має зайняти провідне становище.

52) Я більш схильний до обговорення з людьми конкретних питань, ніж до участі у світських розмовах.

53) Мені подобаються люди, які охоче підходять до проблем із реалістичної, а не з теоретичної точки зору.

54) У ході обговорень мене дратують відхилення від теми й питання, що не стосуються справи.

55) Якщо мені потрібно написати доповідь, я схильний пропрацювати безліч варіантів перед тим, як зупинитися на кінцевій версії.

56) Я намагаюся перевіряти ідеї, щоб переконатися, що вони працюють на практиці.

57) Я прагну знайти відповідь за допомогою логічного підходу.

58) Мені подобається багато говорити.

59) Під час обговорення я часто знаходжу, що я реаліст, який дотримується сутності справи й уникає довгих міркувань.

60) Мені подобається ретельно обмірковувати альтернативні варіанти, перш ніж скласти свою думку.

61) Під час дискусій я часто знаходжу, що я неупереджений і об'єктивний.

62) Під час дискусій я займаю стриману позицію, а не позицію лідера і не схильний багато говорити.

63) Мені подобається, що я можу співвідносити поточні дії з більш довгостроковою і більш глобальною перспективою.

64) Коли щось йде не так, я прагну швидше закінчити з цим і врахувати в своєму досвіді.

65) Я схильний відкидати божевільні, несподівані ідеї як непрактичні.

66) Краще все ретельно обміркувати, перш ніж діяти.

67) Загалом я охочіше слухаю, ніж говорю.

68) Я схильний бути жорстким із тими людьми, які не приймають логічний підхід.

69) У більшості випадків я вірю, що мета виправдовує засоби.

70) Я не надаю значення тому, чи зачеплені почуття людей, поки робота не закінчена.

71) Я знаходжу обмежуючою обставиною наявність конкретних цілей і планів.

72) Зазвичай я буваю одним із тих людей, хто перетворює життя на вечірку.

73) Я роблю все, що є доцільним, щоб робота була виконана.

74) Мені швидко набридає методична, тривала робота.

75) Я суворий під час аналізу основних пропозицій, принципів і теорій, що пов'язують факти й події.

76) Мені завжди цікаво знати, що думають люди.

77) Я віддаю перевагу тому, щоб наради проводилися методично, ґрунтуючись на прийнятому порядку денному.

78) Я уникаю суб'єктивних і однозначних тем.

79) Я отримую задоволення від драми та хвилювань, кризової ситуації.

80) Люди часто вважають, що я не чутливий до переживань.

2. Обробка результатів тесту.

Далі перераховані номери питань анкети. Відзначте, які питання Ви обрали у процесі заповнення анкети. Порахуйте кількість балів відповідно до поданої шкали:

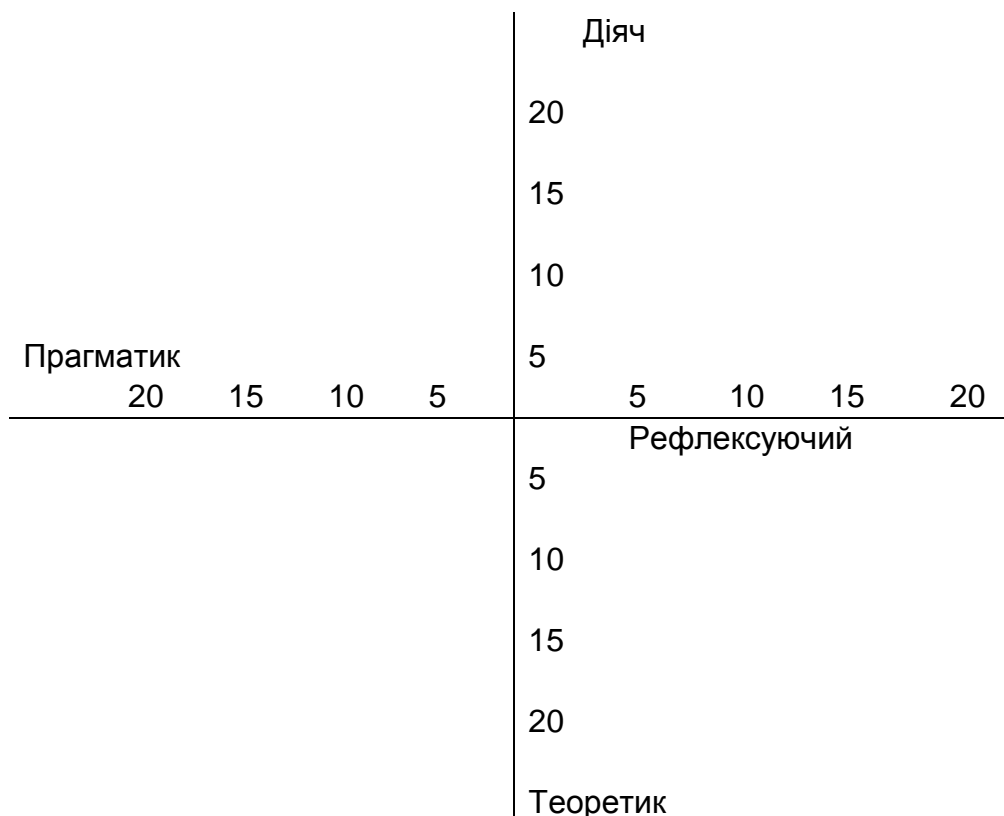
Діяч – 2, 4, 6, 10, 17, 23, 24, 32, 34, 38, 40, 43, 45, 48, 58, 64, 71, 72, 74, 79.

Рефлексуючий – 7, 13, 15, 16, 25, 28, 29, 31, 33, 36, 39, 41, 46, 52, 55, 60, 62, 66, 67, 76.

Теоретик – 1, 3, 8, 12, 14, 18, 20, 22, 26, 30, 42, 47, 51, 57, 61, 63, 68, 75, 77, 78.

Прагматик – 5, 9, 11, 19, 21, 27, 35, 37, 44, 49, 50, 53, 54, 56, 59, 65, 69, 70, 73, 80.

Відкладіть підраховані бали на відповідних осях діаграми внизу і з'єднайте їх лініями, побудувавши таким чином чотирикутник із вершинами на осях.

1. *Діячі* швидко й повністю включаються в будь-яку діяльність ("легкі на підйом"). Вони відкриті, доброзичливі й сповнені ентузіазму. Люблять робити все своїми руками й охоче беруть участь в експериментах. Часто їм простіше щось зробити, ніж прораховувати наслідки. Їхні дні заповнені діями, й, освоївши що-небудь, вони відразу ж переходять до наступного, так як все вже випробуване їм швидко набридає. Уміють спілкуватися, легко взаємодіють з іншими людьми. Діячі навчаються через конкретну діяльність методом спроб і помилок. Учні-Діячі нетерплячі й бажають все зробити самі, не чекаючи вказівок. Це підштовхує їх до спонтанних відповідей і веде до швидкого переключення на що-небудь нове. Повільна, методична робота швидко їм набридає, і вони часто виходять у лідери, щоб рухатися вперед. Їхнє гасло: "Я хочу зробити це".

2. *Рефлексуючі* живуть за принципом "чекай і дивися". Зазвичай прагнуть триматися в стороні від активності, щоб мати можливість ретельно обміркувати ситуацію і розглянути її з різних точок зору. Для своїх роздумів вони використовують дані, які збирають самостійно й отримують від інших людей. Скрупульозний підбір і аналіз досвідчених даних має для них основне значення, тому вони часто відкладають прийняття остаточного рішення до останнього моменту. Перш ніж почати діяти вони вважають за краще розглянути всі нюанси й підтексти. Учні-рефлексуючі не дають першу відповідь, яка приходить в голову, вони шукають більше інформації і намагаються міркувати. Рефлексуючі часто не розуміють, що потрібно робити, й тому радяться іншими людьми, намагаючись дізнатися їхню думку. Їхнє гасло: "Я хочу подумати про це".

3. *Теоретики* на основі спостережень і рефлексії (аналізу) досвіду формують (синтезують) часом досить складні, але коректні, з точки зору логіки, теорії. Вони намагаються все розрізнені факти та спостереження класифікувати та вписати в раціональну схему. Сильні в побудові фундаментальних припущень, теорій, моделей і системного мислення. Теоретики навчаються через абстрактну концептуалізацію, вони намагаються сформулювати комплексну логічну систему. У рішенні проблем вони просуваються крок за кроком, висуваючи припущення і створюючи правила з окремих випадків. Конкретні приклади вони сприймають як надто обмежені для розуміння цілого. Їхні зусилля спрямовані на отримання цілісної картини явища, ситуації. Водночас вони намагаються відокремити почуття й особисті думки, часто недбало ставлячись до почуттів інших людей. Їхнє гасло: "Я хочу зрозуміти це".

4. *Прагматики* шукають можливості практичного застосування ідей, теорій і методів. Швидко й упевнено працюють над ідеями, які їм цікаві. Їм подобається, коли їм показують як щось потрібно робити, і вони відразу намагаються використувати нові знання на практиці. Не терплять довгих роздумів і нескінченних дискусій, проявляють себе як практичні люди, які люблять приймати конкретні рішення. Важливим для них є пошук найбільш ефективного шляху здійснення того, що вони дізналися. Прагматики енергійні, нетерплячі й обирають найбільш короткі шляхи вирішення проблем. Нові проблеми вони розглядають як нові можливості для руху вперед. Їхнє гасло: "Я хочу знайти найкращий шлях".

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, що відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначено навчальним планом і становить 57 % (86 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин).

У ході самостійної роботи студент має стати активним учасником навчального процесу, навчитися свідомо володіти теоретичними та практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати на себе відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС містить:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів і понять за темами дисципліни;
- підготовку до практичних, семінарських занять;
- підготовку до виступу на семінарських заняттях;
- поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань;
- виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних і комплексних завдань) до вивченої теми;
- написання есе на задану тематику;

пошук (підбір) та огляд літературних джерел на задану тему дисципліни;

аналітичний розгляд наукової публікації;

контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики;

підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю;

підготовку до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та зарубіжною спеціальною психологічною літературою, результатами психологічних досліджень. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів і форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Психіка, форми її вияву та властивості				
Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Засвоєння базових категорій психології та вибору методів психологічного дослідження	10	Презентація результатів, експрес-опитування	Основна: [1; 3; 6; 9]. Додаткова: [16]
Тема 2. Психіка та її розвиток	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Розуміння сутності психіки та її розвитку	5	Презентація результатів, експрес-опитування	Основна: [1; 3; 6; 9]. Додаткова: [11; 16; 17]
Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани та властивості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Розуміння сутності психічних станів, властивостей і процесів особистості	25	Презентація результатів, експрес-опитування	Основна: [1; 3; 6; 9]. Додаткова: [16; 20]
Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Розуміння структури свідомості та її вплив на поведінку. Підготовка до письмової контрольної роботи	10	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1; 3; 6; 9]. Додаткова: [16, 17; 20]
Усього за змістовим модулем 1		50		

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2. Особистість, її діяльність і поведінка				
Тема 5. Особистість, структура особистості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Розуміння психологічних особливостей особистості та їхній вплив на життєдіяльність	12	Презентація результатів, експрес-опитування	Основна: [1; 3; 6; 9]. Додаткова: [16; 17; 20]
Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція"	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Розуміння сутності та структури "Я-концепції"	12	Презентація результатів, експрес-опитування	Основна: [1; 3; 6; 9] Додаткова: [16; 20]
Тема 7. Діяльність як форма активності особистості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Розуміння особливостей діяльності особистості	6	Презентація результатів, експрес-опитування	Основна: [1; 3; 6; 9]. Додаткова: [12; 13; 16; 20]
Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Визначення особистостей спілкування та міжособистісних стосунків	6	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1; 3; 6; 9]. Додаткова: [12; 13; 16; 20]
Усього за змістовим модулем 2		36		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки

1. Розкрийте сутність і зміст психології як науки.
2. У чому полягає об'єкт, предмет психології?
3. Сформулюйте основні завдання психології.
4. Розкрийте зміст принципів психології.
5. Якими категоріями та поняттями оперує психологія?
6. Розкрийте сутність методів психології.
7. Назвіть основні етапи становлення та розвитку психології.
8. Охарактеризуйте основні концепції психології.
9. Розкрийте зв'язок психології з іншими науками.
10. Назвіть окремі наукові галузі психології та розкрийте їхній зміст.

Тема 2. Психіка та її розвиток

1. Розкрийте сутність психіки.
2. Сформулюйте основні функції психіки та розкрийте їхній зміст.
3. У чому полягає механізм психіки?
4. Розгляньте гіпотези про походження психіки.
5. Назвіть рівні розвитку психіки живих організмів.
6. Як розвивається психіка людини?
7. Охарактеризуйте фізіологічні основи психіки.
8. Як проявляється функціональна асиметрія мозку в індивідуальних психофізіологічних особливостях людини?
9. Розкрийте взаємозв'язок функцій мозку та вікових особливостей людини.
10. Наведіть основні типи організації мозку.

Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани та властивості

1. Розкрийте сутність процесу відчуття.
2. У чому полягає фізіологічна основа відчуттів?
3. Які види відчуттів Ви знаєте?
4. Розкрийте основні властивості та характеристики відчуттів.
5. Розкрийте основні закономірності відчуттів.
6. Розкрийте сутність процесу сприймання.
7. Перерахуйте основні характеристики сприймання.
8. Назвіть види сприймання.
9. Розкрийте сутність понять "спостереження" та "спостережливість".
11. Розкрийте сутність процесу пам'яті.
12. Визначте види пам'яті.
13. Які процеси і закономірності пам'яті Ви знаєте?
14. У чому полягає продуктивність пам'яті?
15. Назвіть основні методи розвитку пам'яті.
16. Обґрунтуйте роль пам'яті у процесі діяльності.
17. Розкрийте сутність процесу мислення.
18. Які основні властивості мислення?
19. Розкрийте функції мислення.
20. Назвіть змістовні й операційні компоненти мислення.
21. Назвіть види мислення.

22. Обґрунтуйте роль творчого мислення у процесі діяльності.
23. Розкрийте сутність понять "мова" й "мовлення".
24. Розкрийте функції мови.
25. Які види мови Ви знаєте?
26. Визначте поняття "внутрішнє мовлення".
27. Дайте визначення поняття "уява".
28. Визначте види та прийоми уяви.
29. Дайте визначення поняття "творчість" у психології.
30. Дайте визначення поняттям "фантазія" та "творчість".
31. Проаналізуйте психологічні основи уяви.
32. Охарактеризуйте поняття "воля" і "вольовий процес".
33. Визначте поняття "темперамент".
34. Охарактеризуйте головні компоненти темпераменту.
36. Дайте характеристику типів темпераменту.
37. Розкрийте сутність поняття "характер особистості".
38. Які компоненти характеру Ви знаєте?
39. Розкрийте сутність поняття "здібності".
40. Назвіть види та рівні розвитку здібностей.

Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий

1. Охарактеризуйте свідомість як продукт суспільно-історичного розвитку людства.
2. Назвіть рівні свідомості.
3. Розкрийте характер процесу усвідомлення.
4. У чому полягає психічний механізм процесу усвідомлення?
5. У чому полягає сутність змінених станів свідомості?
6. Які види змінених станів свідомості Ви знаєте?
7. Назвіть особливості сну як зміненого стану свідомості.
8. Які штучно викликані змінні стани свідомості Ви можете назвати?
9. Охарактеризуйте несвідоме та його сутність.
10. Наведіть приклади неусвідомлюваних механізмів свідомих дій, неусвідомлюваних збудників свідомих дій і надсвідомих процесів.

Тема 5. Особистість, структура особистості

1. Розкрийте зміст ключових понять: "людина", "суб'єкт", "індивід", "індивідуальність", "особа", "особистість".

2. Проаналізуйте концепції особистості з позицій різних психологічних шкіл.
3. Розкрийте основні принципи дослідження особистості.
4. Наведіть приклади методів дослідження особистості.
5. Назвіть головні компоненти психологічної структури особистості у вітчизняних психологічних концепціях.
6. Назвіть головні компоненти психологічної структури особистості в зарубіжних психологічних концепціях.
7. Проаналізуйте структурно-функціональні й індивідуально-психологічні характеристики особистості.

Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція"

1. Розкрийте психологічний зміст понять: "розвиток" і "розвиток психіки", "розвиток особистості"
2. Визначте чинники та рушійні сили розвитку особистості.
3. Проаналізуйте онтогенез і філогенез психіки.
4. Охарактеризуйте основні моделі вікового розвитку людини.
5. Проаналізуйте біологічні та соціальні фактори формування та розвитку особистості.
6. Охарактеризуйте внутрішні суперечності як рушійні сили особистісного зростання.
7. Розкрийте зміст поняття "соціалізація".
8. Поясніть основні принципи, етапи та механізми соціалізації особистості.
9. Визначте поняття "свідомість" і "самосвідомість".
10. Виконайте структурний аналіз "Я-концепції".
11. Охарактеризуйте становлення самосвідомості у процесі онтогенезу.
12. Розкрийте вікові особливості формування самосвідомості.
13. Проаналізуйте функції самооцінки в розвитку особистості.
14. Розкрийте роль Я-концепції у житті людини.
15. Дайте визначення поняття "психологічний захист".
16. Охарактеризуйте психологічний захист як систему охорони власної "Моделі світу" (за О. В. Літягіною).
17. Розгляньте сучасні підходи до трактування механізмів психологічного захисту.
18. Яка роль механізмів психологічного захисту в житті людини?
19. Розкрийте сутність основних механізмів психологічного захисту.

20. Які особливості прояву психологічного захисту залежно від віку, статі й особливостей темпераменту?

Тема 7. Діяльність як форма активності особистості

1. Розкрийте сутність і зміст поняття "діяльність".
2. Наведіть ознаки й суттєві характеристики діяльності.
3. Охарактеризуйте види діяльності.
4. Розкрийте сутність спілкування, гри, навчання та праці як видів діяльності.
5. Охарактеризуйте вплив діяльності на розвиток особистості.
6. Проаналізуйте структуру діяльності
7. Розкрийте зміст основних компонентів діяльності: мотив, ціль, методи й засоби, процес, результат.
8. Охарактеризуйте роль мотивації у спонуканні до діяльності.
9. Розкрийте сутність основних компонентів діяльності: дія, вчинок, операція, вміння, навик, звичка.
10. Охарактеризуйте творчість як особливий вид діяльності.

Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки

1. Розкрийте сутність і характеристики процесу спілкування.
2. Опишіть модель спілкування.
3. Розкрийте зміст процесу спілкування.
4. Охарактеризуйте основні види спілкування.
5. Розкрийте сутність функцій спілкування.
6. Назвіть основні потреби спілкування.
7. Розкрийте зміст моделей комфортного та дискомфортного психологічного спілкування.
8. Охарактеризуйте вплив комунікативних бар'єрів на ефективність спілкування.
9. Наведіть приклади вербальних засобів спілкування.
10. Наведіть приклади невербальних засобів спілкування
11. Розкрийте сутність конфлікту як форми міжособистісних стосунків.
12. Охарактеризуйте основні види конфліктів.
13. Структура конфліктної ситуації.
14. Наведіть приклади позитивних і негативних наслідків конфлікту.
15. Назвіть методи подолання конфліктної ситуації.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль, тощо. Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу: консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу: консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	Міні-лекція "Роль психології у житті людини"
Тема 2. Психіка та її розвиток	Міні-лекція "Фізіологічні основи психіки: нервова система людини"
Тема 3. Форми вияву психіки: психологічні процеси, стани та властивості	Лекція проблемного характеру з питання "Розвиток психічних процесів під час навчання"

1	2
Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий	Лекція проблемного характеру з питання "Вплив підсвідомого на повсякденне життя"
Тема 5. Особистість, структура особистості	Міні-лекція з питання "Інтроекція як ключовий метод дослідження особистості"
Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція"	Міні-лекція з питання "Професійна Я-концепція та її роль у становленні професіонала"
Тема 7. Діяльність як форма активності особистості	Міні-лекція з питання "Методи розвитку творчості"
Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки	Лекція проблемного характеру з питання "Вплив комунікативних бар'єрів на ефективність спілкування"

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначають не тільки за методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявлено у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набутті навичок у вирішенні конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів. Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають разом із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних запитань дискусійного характеру, що недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики.

Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною наповненістю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Їх проводять, переважно, як частину заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше ніж 10 – 15 хвилин, і їх використовують для того, щоб стисло

повідомити нову інформацію усім слухачам. Міні-лекції часто застосовують як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформацію надають по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовують інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками й поглядами учасників щодо цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють уміння формулювати думки та висловлювати їх. Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі над темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити та здійснити їхню селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовують для подання певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох і більше слухачів.

Метод Дельфі використовують із метою досягнення консенсусу в експертних оцінюваннях, передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розподіляють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і ухвалюють управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз і варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюють цією групою. Експертну групу може бути розподілено за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що ґрунтується на використанні спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення й аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання цього методу є розвиток системного мислення студентів, їхніх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, ухвалювати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі. Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарські та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки	Завдання 1. Дискусія: "Життєва і наукова психологія, їхні відмінності та взаємовідносини". Застосування проєктивних методик	Семінари-дискусії
	Завдання 2. Створення графічного образу психології в системі інших наук. Дискусія	Семінари-дискусії
Тема 2. Психіка та її розвиток	Завдання 3. Діагностика типу мислення та функціональної асиметрії мозку із застосуванням методик: тепінг-тест, тест на визначення домінуючої півкулі, тест П. Торранса та С. Рейнольдса, тест Павлова	Робота в малих групах
Тема 3. Форми вияву психіки: психологічні процеси, стани та властивості	Завдання 4. Психологічні методи дослідження відчуттів і сприйняття. Застосування психологічних методик пасивного й активного дотику, визначення яскравості-чіткості уявлень, визначення провідної перцептивної модальності, тест на увагу	Робота в малих групах
	Завдання 5. Психологічні методи дослідження пам'яті, мислення й уяви. Застосування психологічних методик: "Піктограми", "Смислова пам'ять", визначення типу мислення й рівня креативності, тест креативності Е. Е. Тунік, реєстр стилю інформаційного засвоєння	Робота в малих групах
	Завдання 6. Психологічні методи дослідження емоційно-вольової сфери особистості. Проведення досліджень із застосуванням методик: САН (самопочуття, активність, настрої), "Емоційна спрямованість", методики експрес-діагностики В. В. Бойко	Робота в малих групах
	Завдання 8. Визначення темпераменту й акцентуацій характеру. Проведення досліджень із застосуванням методик Г. Айзенка, Я. Стреляу, А. Белова, К. Леонгарда	Робота в малих групах, презентації

1	2	3
Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий та несвідомий	Семінарське заняття: "Змінені стани свідомості". Дискусія "Свідомі та несвідомі психічні процеси"	Семінари-дискусії
Тема 5. Особистість, структура особистості	Завдання 10. Методи психодіагностики особистості. Проведення досліджень із застосуванням методик: Олдхем-Морріс, п'ятифакторного опитувальника особистості 5PFQ, індивідуально-типологічного опитувальник ІТО	Робота в малих групах
Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція"	Завдання 12. Дискусія: Зарубіжні теорії "Я-концепції", професійна "Я-концепція"	Семінари-дискусії
Тема 7. Діяльність як форма активності особистості	Завдання 13. Психологічні методи дослідження діяльності. Застосування методик: "Мета-засіб-результат", опитувальник стилів діяльності (LSQ). Обговорення результатів	Робота в малих групах
Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки	Завдання 14. Психологічні методи дослідження індивідуальних особливостей спілкування й оцінювання міжособистісних стосунків. Дослідження міжособистісної взаємодії у групі та стосунках. Дослідження міжособистісної взаємодії у групі та стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях. Обговорення результатів дослідження	Робота в малих групах,

10. Методи контролю

Поточний контроль успішності навчання студентів із дисципліни "Психологія" та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються цією навчальною дисципліною, здійснюється в таких формах:

експрес-опитування;

перевірка виконання навчальних завдань (теоретичних, практичних, компетентнісно-орієнтованих);

перевірка виконання завдань для самостійної роботи;

виконання контрольних робіт.

Поточний контроль успішності навчання в формі експрес-опитування здійснюється на кожній лекції письмово. Типовий приклад наведено в розділі "Завдання для поточного контролю успішності навчання".

Поточний контроль успішності навчання в формі виконання навчальних вправ здійснюється на практичному занятті, відповідно до рейтингу-плану навчальної дисципліни, наведеного в технологічній карті. Типовий приклад наведено в розділі "Завдання для поточного контролю успішності навчання".

Поточний контроль успішності навчання в формі виконання завдань для самостійної роботи здійснюється після кожного практичного заняття, відповідно до рейтингу-плану навчальної дисципліни, наведеного в технологічній карті. Типовий приклад наведено в розділі "Завдання для поточного контролю успішності навчання".

Поточний контроль успішності навчання в формі виконання контрольних робіт проводиться після завершення змістовного модуля в письмовому вигляді.

Зазначені форми й засоби поточного контролю успішності навчання студентів із навчальної дисципліни "Психологія" спрямовані на стимулювання систематичної поточної навчальної та самостійної роботи тих, хто навчається, підвищення об'єктивності оцінювання їхніх знань, запровадження здорової конкуренції між студентами в навчанні, виявлення й розвитку їхніх творчих і дослідницьких здібностей.

Результати всіх форм поточного контролю є невід'ємними складовими критеріїв підсумкового оцінювання знань студентів, наведених у відповідному розділі навчально-методичного забезпечення дисципліни "Психологія".

Система оцінювання сформованих у студентів компетентностей враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять: поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних і семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума для отримання заліку – 60 балів); модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового

модуля; підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі ПМК відповідно до графіка навчального процесу. Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни проводиться в таких формах: активна робота на лекційних заняттях; активна участь у виконанні практичних завдань; активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях; перевірка есе за заданою тематикою; проведення поточного тестування; проведення письмової контрольної роботи; експрес-опитування. Модульний контроль із цієї навчальної дисципліни проводиться у формі письмової контрольної роботи.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час лекційних і семінарських занять, під час виконання індивідуальних завдань і під час експрес-опитування проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з розумінням реалій сьогодення в духовній культурі суспільства, що глобалізується; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки. Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені. Поточний тестовий контроль проводиться два рази за семестр. Тест містить запитання одиничного та множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни. Письмова контрольна робота проводиться два рази за семестр і містить питання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля. Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина й міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички та прийоми виконання

практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних і семінарських заняттях. Критеріями оцінювання есе є: здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди й наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять і явищ; оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Завданням ПМК є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу ПМК оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачено кваліфікаційними вимогами. Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну. Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Типовий приклад завдань для підсумкового контролю

Варіант 1.

Стереотипні завдання:

1. Розкрийте сутність характеру як психічної властивості особистості, що визначає її як суспільну істоту.
2. Функціональна асиметрія мозку й індивідуальні психофізіологічні особливості людини.

Діагностичні завдання:

3. Порівняйте поведінкову та діяльнісну теорії особистості.
4. Порівняйте когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти "Я-концепції".

Евристичне завдання:

5. У відділі бухгалтерії спостерігаються проблеми із взаємодією колективу з керівником, що негативно впливає на все підприємство. Якими методами психології Ви скористаєтеся для вивчення причин цієї ситуації? Відповідь обґрунтуйте.

Максимальна оцінка за підсумкову контрольну роботу – 10 балів.

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи.

Для завдань 1 та 2 оцінювання проводиться за наступною шкалою в балах:

Завдання повністю виконане з незначними помилками або без будь-яких помилок – 1 бал.

Завдання виконане з помилками – 0,5 балів.

Завдання виконане зі значними грубими помилками або практично не виконане – 0 балів.

Для завдань 3 та 4 оцінювання проводиться за наступною шкалою в балах:

Завдання повністю виконане без будь-яких помилок – 2 бали.

Завдання виконане з незначними помилками – 1,5 бали.

Завдання виконане з суттєвими помилками – 1 бал.

Завдання виконане зі значними грубими помилками 0,5 балів.

Завдання практично не виконане – 0 балів.

Для завдання 5 оцінювання проводиться за наступною шкалою в балах:

Завдання повністю виконане без будь-яких помилок – 4 бали.

Завдання виконане з незначними помилками – 3 бали.

Завдання виконане з суттєвими помилками – 2 бали.

Завдання виконане зі значними грубими помилками 1 бал.

Завдання практично не виконане – 0 балів.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності студента й іншої академічної документації.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведено в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Елементи професійних компетентностей	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		ОЦІНКА рівня сформованості компетентностей	Максимальний бал	
					Форми контролю		
1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 1. Психіка, форми її вияву та властивості							
Здатність визначати та грамотно використовувати науковий апарат та основні категорії	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки. Лекція 1. Об'єкт і предмет, понятійний апарат і методи психології	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Дискусія: "Життєва і наукова психологія їх відмінності і взаємовідносини". Застосування проєктивних методик	Активна участь у дискусії	2
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Перевірка готовності до практичного заняття	
	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки. Лекція 2. Історія розвитку психології як науки. Галузі психології	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Створення графічного образу психології в системі інших наук. Дискусія	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання	Перевірка готовності до практичного заняття	
	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Психіка та її розвиток. Лекція 3. Сутність і особливості психіки, її механізм і функції. Мозок і психіка	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Тип мислення і функціональна асиметрія мозку. Проведення досліджень із застосуванням методик: тепінг-тест, тест на визначення домінуючої півкулі, тест П. Торранса та С. Рейнольдса	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання	Перевірка готовності до практичного заняття	

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність проводити аналіз психічних станів, властивостей та процесів особистості	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани та властивості. Лекція 4. Пізнавальні психічні процеси: відчуття, сприйняття	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Психологічні методи дослідження відчуттів та сприйняття. Застосування психологічних методик пасивного й активного дотику, визначення яскравості-чіткості уявлень, визначення провідної перцептивної модальності	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання	Перевірка готовності до практичного заняття	
	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани та властивості. Лекція 5. Пізнавальні психічні процеси: пам'ять, мислення, уява	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Психологічні методи дослідження пам'яті, мислення та уяви. Застосування психологічних методик: визначення типу мислення та рівня креативності, тест креативності Е. Е. Туник, реєстр стилю інформаційного засвоєння	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання	Перевірка самостійної роботи, завдань за темами	
	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани та властивості. Лекція 6. Емоційно-вольова сфера особистості	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Психологічні методи дослідження емоційно-вольової сфери особистості. Проведення досліджень із застосуванням методик: САН (самопочуття, активність, настрої), "Емоційна спрямованість", методики експрес-діагностики В.В. Бойко	Активна участь у виконанні практичних завдань. Експрес-опитування	2 4
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Аналіз основних категорій	Перевірка готовності до практичного заняття	
	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани та властивості. Лекція 7. Психічні властивості: спрямованість особистості, темперамент	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Психологічні методи дослідження спрямованості особистості. Проведення досліджень із застосуванням психологічних методик	Активна участь у виконанні практичних завдань	4

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
	8	СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання. Написання есе за результатами перегляду художнього фільму	Перевірка готовності до практичного заняття. Перевірка есе	6
			Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Форми вияву психіки: психічні процеси, стани та властивості. Лекція 8. Психічні властивості: характер, здібності	Робота на лекції
		2		Практичне заняття	Визначення темпераменту й акцентуацій характеру (тести Г. Айзенка, Я. Стереляу, А. Белова, К. Леонгарда). Експрес-опитування	Активна участь у виконанні практичних завдань. Експрес-опитування	2
						4	
		СРС		5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка самостійної роботи, завдань за темами
			9	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий. Лекція 9. Свідомість, самосвідомість
	2	Практичне заняття			Дискусія: "Свідомі і несвідомі психічні процеси". Контрольна робота	Перевірка контрольної роботи	8
	СРС	5		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття	Перевірка готовності до практичного заняття	
	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий. Лекція 10. Несвідомі психічні процеси	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття: "Змінені стани свідомості"	Активна участь у семінарському занятті	6
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття	Перевірка готовності до практичного заняття	
	Змістовий модуль 2. Особистість, її діяльність і поведінка						
	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Особистість, структура особистості. Лекція 11. Поняття особистості, вітчизняні та зарубіжні теорії особистості	Робота на лекції	1

1	2	3	4		5	6	
Здатність до розуміння й урахування особливостей структури особистості та її розвитку.	12	СРС	2	Практичне заняття	Методи психодіагностики особистості. Визначення типу особистості за методикою Олдхема-Морріс. Обговорення результатів у групі	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
			6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання	Перевірка готовності до практичного заняття	
	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Особистість, структура особистості. Лекція 12. Структура особистості	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Методи психодіагностики особистості. Застосування методик: п'ятифакторний опитувальник особистості 5PFQ, індивідуально-типологічний опитувальник ІТО	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття	Перевірка готовності до практичного заняття	
	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція". Лекція 13. Розвиток особистості	Робота на лекції	1
		СРС	2	Практичне заняття	Дослідження власного "Я" за допомогою психологічних методик: тест-опитувальник самовідношення (В. В. Столін, С. Р. Пантелєєв); дослідження самовідношення (МІС), локуса контролю Дж. Роттера, оцінка рівня домагань Гербачевського, стилю саморегуляції поведінки ЗСПМ. Обговорення результатів у групі	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
			6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття	Перевірка готовності до практичного заняття	
	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція". Лекція 14. "Я-концепція". Психологічний захист, механізми психологічного захисту	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Дискусія: Зарубіжні теорії "Я-концепції", професійна "Я-концепція"	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка готовності до практичного заняття	

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4				5	6
Здатність до розуміння видів і структури діяльності. Вміння будувати стосунки з врахуванням поведінкових особливостей людей	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Діяльність як форма активності особистості. Лекція 15. Сутність та види діяльності. Структура діяльності. Творчість як особливий вид діяльності		Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Психологічні методи дослідження діяльності. Застосування методик: "Мета-засіб-результат", опитувальник стилів діяльності (LSQ). Обговорення результатів дослідження		Активна участь у виконанні практичних завдань	4
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання		Перевірка готовності до практичного заняття	
	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки. Лекція 16. Сутність та функції спілкування. Міжособистісні стосунки і конфлікт		Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Психологічні методи дослідження індивідуальних особливостей спілкування та оцінки міжособистісних стосунків. Дослідження міжособистісної взаємодії в групі та стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях. Обговорення результатів дослідження. Контрольна робота		Перевірка контрольної роботи	10
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи		Перевірка готовності до практичного заняття	
ВСЬОГО годин		150	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні				100	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота								Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	
8	5	39	12	10	10	5	11	100

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістових модулів			Лекції	Практичні заняття	Експрес-опитування	Есе	Письмові контрольні роботи	Усього
Змістовий модуль 1	Тема 1	1 тиждень	1	2	–	–	–	3
		2 тиждень	1	4	–	–	–	5
	Тема 2	3 тиждень	1	4	–	–	–	5
	Тема 3	4 тиждень	1	4	–	–	–	5
		5 тиждень	1	4	–	–	–	5
		6 тиждень	1	2	4	–	–	7
		7 тиждень	1	4	–	6	–	11
	Тема 4	8 тиждень	1	2	4	–	–	7
		9 тиждень	1	–	–	–	8	9
		10 тиждень	1	6	–	–	–	7
Змістовий модуль 2	Тема 5	11 тиждень	1	4	–	–	–	5
		12 тиждень	1	4	–	–	–	5
	Тема 6	13 тиждень	1	4	–	–	–	5
		14 тиждень	1	4	–	–	–	5
	Тема 7	15 тиждень	1	4	–	–	–	5
	Тема 8	16 тиждень	1	–	–	–	10	11
Усього			16	52	8	6	18	100

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносять до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента й іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Дружинин В. Н. Психология : учебник для экономических вузов : [Текст] / В. Н. Дружинин. – Санкт-Петербург : Питер, 2002. – 672 с.
2. Дубровська Д. М. Основи психології : навч. посіб. [Текст] / Д. М. Дубровська. – Львів : Світ, 2001. – 280 с.
3. Загальна психологія : підручник для студентів вищ. навч. закладів [Текст] / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. – Київ : МАУП, 2001. – 256 с.
4. Колесов Д. В. Введение в общую психологию [Текст] / Д. В. Колесов. – Москва : Изд. МПСИ, 2002. – 736 с.
5. Корольчук М. С. Основи психології : опорні конспекти, схеми, методики [Текст] / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, В. М. Марченко. – Київ : Ніка-Центр, 2009. – 320 с.
6. Мажник Н. А. Психологія і педагогіка : навч. посіб. [Текст] / Н. А. Мажник, Л. О. Сасіна. – Харків : ІНЖЕК, 2003. – 199 с.
7. Маклаков А. Г. Общая психология : учебник для вузов [Текст] / А. Г. Маклаков. – Санкт-Петербург : Питер, 2005. – 583 с.
8. Максименко С. Д. Загальна психологія : [Текст] / С. Д. Максименко. – Київ : ЦУЛ, 2004. – 272 с.
9. Немов Р. С. Психология : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений [Текст]. В 3-х т. Т. 1 : Общие основы психологии / Р. С. Немов. – 5-е изд. – Москва : ВЛАДОС, 2004. – 687 с.
10. Семиченко В. А. Психологія особистості [Текст] / В. А. Семиченко. – Київ : Видавець Ешке О. М., 2001. – 427 с.

12.2. Додаткова

11. Выготский Л. С. Психология развития человека [Текст] / Л. С. Выготский. – Москва : Смысл; Эксмо, 2005. – 1136 с.
12. Козаков В. А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент [Текст] / В. А. Козаков. – Київ : КНЕУ, 2000. – 244 с.

13. Коноплин О. А. Психологические механизмы регуляции деятельности [Текст] / О. А. Коноплин. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Москва : Наука, 2011. – 320 с.

14. Корнєв М. Н. Соціальна психологія : підручник [Текст] / М. Н. Корнєв, А. Б. Коваленко. – Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 1995. – 304 с.

15. Краткий психологический словарь [Текст] / сост. Л. А. Карпенко; под. ред. А. В. Петровського, М. Г. Ярошевского. – Ростов на Дону : Феникс, 1998. – 512 с.

16. Пугачев В. П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом : учебник для студентов вузов [Текст] / В. П. Пугачев. – Москва : Аспект Пресс, 2001. – 285 с.

17. Щекин Г. Визуальная психодиагностика : познание людей по их внешности и поведению : учеб.-метод. пособ. [Текст] / Г. Щекин. – 2-е изд., испр. – Київ : МАУП, 2001. – 615 с.

12.3. Інформаційні ресурси

18. Библиотека по психологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://flogiston.ru/library>.

19. Психологический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psi.webzone.ru>.

20. Психологические тесты онлайн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psyttests.org>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А. 1

Структура складових професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Психологія" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Психологія як наука. Цілі та завдання психологічної підготовки					
Здатність оперувати основними поняттями та категоріями психології	Сутність поняття психологія	Знання понятійно-категоріального апарату й методів психології; процесу розвитку психологічного знання; галузі психології	Використовувати понятійно-категоріальний апарат психології у житті	Ефективно формувати комунікаційну стратегію із застосуванням психологічних знань та умінь	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем
Тема 2. Психіка та її розвиток					
Здатність враховувати основні психічні, соціально-психологічні та психофізіологічні прояви особистості у професійній діяльності та життєдіяльності	Понятійно-категоріальний апарат психології	Знання сутності поняття "психіка", її функцій і механізму дії; фізіологічних основ психіки	Діагностувати психофізіологічні особливості людини	Налагоджувати взаємодію в залежності від власних психофізіологічних особливостей	Відповідальність за точність і коректність використаних методик дослідження
Тема 3. Форми вияву психіки: психологічні процеси, стани та властивості					
Здатність обирати та застосовувати методи дослідження психологічних станів, процесів та властивостей особистості	Сутність психіки та основи її функціонування	Знання психологічних процесів, станів і властивостей; методів їхньої діагностики	Здійснювати обґрунтований вибір і використовувати методи діагностики психологічних процесів, станів і властивостей; враховувати психологічні процеси, стани та властивості в професійній і повсякденній діяльності	Презентувати результати діагностики психологічних процесів, станів і властивостей	Самостійно враховувати вплив психологічних процесів, станів і властивостей на професійну та повсякденну діяльність

Закінчення додатка А
Закінчення табл. А. 1

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Рівні вияву психіки: свідомий і несвідомий					
Здатність визначати вплив свідомого й несвідомого на діяльність людини	Сутність психіки й основи її функціонування	Знання сутності поняття "свідомість", змінні стани свідомості	Здійснювати аналіз свідомого й несвідомого в житті людини	Ефективно формувати комунікаційну стратегію з урахуванням впливу свідомого й несвідомого	Самостійно враховувати вплив свідомого й несвідомого на професійну та повсякденну діяльність
Тема 5. Особистість, структура особистості					
Здатність визначати тип власної особистості й пояснювати на цій основі свою поведінку та стилі діяльності	Сутність психологічних процесів, станів і властивостей	Знання понятійного апарату теорії особистості; типологій і структури особистості	Здійснювати обґрунтований вибір і використовувати методи аналізу особистості та визначення її типу	Ефективно формувати комунікаційну стратегію з урахуванням типу особистості	Самостійно визначати тип особистості та відповідно регулювати власну поведінку
Тема 6. Розвиток особистості. "Я-концепція"					
Здатність обирати й застосовувати методи психодіагностики особистості й дослідження власного "Я"	Сутність поняття "особистість" і "розвиток"	Знання особливостей процесу розвитку особистості; поняття "Я-концепція"; механізми психологічного захисту	Визначати напрями розвитку особистості та використання механізмів психологічного захисту	Ефективно формувати комунікаційну стратегію з урахуванням механізмів психологічного захисту	Відповідальність за точність і коректність використаних методик дослідження
Тема 7. Діяльність як форма активності особистості					
Здатність обирати та застосовувати психологічні методи дослідження індивідуальних особливостей діяльності	Сутність поняття "діяльність"	Знання видів та особливостей діяльності, її структури	Здійснювати обґрунтований вибір методів діагностики й управління діяльністю	Ефективно формувати комунікаційну стратегію з урахуванням особливостей діяльності	Самостійно діагностувати та регулювати власну діяльність
Тема 8. Спілкування та міжособистісні стосунки					
Здатність обирати та застосовувати психологічні методи дослідження індивідуальних особливостей спілкування й оцінки міжособистісних стосунків	Сутність поняття "спілкування"	Знання особливостей спілкування, його видів; комунікативних бар'єрів спілкування; сутності конфлікту	Оцінювати ефективність комунікацій, подолати перешкоди та бар'єри у спілкуванні	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно використовувати вербальні й невербальні засоби спілкування та подолати перешкоди й бар'єри у спілкуванні

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	10
5. Теми та плани семінарських занять.....	11
6. Теми практичних занять	12
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	14
7. Самостійна робота.....	23
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	25
8. Індивідуально-консультативна робота	30
9. Методи навчання	30
10. Методи контролю	34
11. Розподіл балів, які отримують студенти	38
12. Рекомендована література.....	45
12.1. Основна	45
12.2. Додаткова	45
12.3. Інформаційні ресурси.....	46
Додатки.....	47

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПСИХОЛОГІЯ

**Робоча програма
для студентів усіх спеціальностей
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Лугова** Вікторія Миколаївна
Мажник Наталя Андріївна
Голубєв Станіслав Миколайович

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *К. І. Шовкова*

Коректор *К. І. Шовкова*

План 2018 р. Поз. № 184 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*